

тактовних, етико-психологічних правил, де головним чинником є спілкування. Розглядається моральнозначима діяльність працівників охоронних компаній (приміром, у торгово-побутових мережах). Прокоментовано етико-психологічні особливості при складанні документів, що слугують у згаданих професійних сферах.

Четвертий – подає складні випадки українського правопису. Серед них – правила зі змінами у написанні окремих слів, прізвищ, власних назв, відповідно до нового Українського правопису. Це допоможе при складанні ділових документів.

П'ятий – містить завдання з української мови, що зміцнять теоретичні основи. Опис зразків чинних документів, відповідно до науково-обґрунтованих норм правопису з урахуванням вимог нового стандарту, зорієнтує правильно оформляти офіційно-ділові документи.

У додатках – біографічні відомості про найвпливовіших, найпопулярніших представників стародавнього світу. Їх далекоглядність і мудрість впливає на тисячоліття. А ще окремі зразки ділових документів, що зустрічатимуться протягом навчання студентів і у майбутній професійній діяльності. Прикметний словник лінгвостилістичних термінів.

Для студентів закладів вищої освіти та викладачів. Прислужиться всім, хто хоче збагатити знання з мови у професійному спілкуванні.

Руслан Кацавець

Книга – початок початків кожної науки...

Стефан Цвейг

РОЗДІЛ 1

МОВА – ПРОФЕСІЯ: МОВЛЕННЄВИЙ ПРОЦЕС, ЗНАЧИМІСТЬ, РЕЗУЛЬТАТ

Мова у всьому своєму обсязі і кожне окреме слово відповідає мистецтву...

Олександр Потебня

- 1.1. КУЛЬТУРА МОВИ – ВЛАСТИВІСТЬ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ
- 1.2. МОВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ. ЦЕ – ЗНАЧИМО
- 1.3. ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ: ДОСЯГТИ МЕТИ
- 1.4. ДІЯЛЬНІСТЬ, ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ, БАЖАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ – ЦЕ СПІЛКУВАННЯ
- 1.5. БЕСІДА: МИСТЕЦТВО МОВЛЕННЯ.
- 1.6. ДІАЛОГ: СПІЛКУЙМОСЬ ЕТИЧНО, ВИШУКАНО
- 1.7. ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ
- 1.8. КОМУНІКАТИВНІ ФУНКЦІЇ СПІЛКУВАННЯ: ЕФЕКТИВНІСТЬ, РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕНОСТІ
- 1.9. СПІЛКУВАННЯ: РОЛЬ ВСТАВНИХ КОНСТРУКЦІЙ. ЦЕ – ПРИКМЕТНО
- 1.10. СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ПРОФЕСІЙНЕ, ДІЛОВЕ, ОСОБИСТЕ

1.1. КУЛЬТУРА МОВИ – ВЛАСТИВІСТЬ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Мовна культура – це надійна опора у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів, у вихованні діяльного, справжнього...»
Віталій Русанівський

Мова – основа здобуття знань; функціонує в усіх професійних і суспільних сферах. Щоб оволодіти нормами сучасної української мови, треба ґрунтовно вивчати її лексичний склад, фонетичну систему, граматичну будову і стилістичні властивості. Мовна норма забезпечує правильне розуміння висловлюваних думок, сприяє розвитку мовного спілкування, зростанню культури.

Мовні знання – одна з властивостей людини, оскільки виражає думку, є носієм пізнання й розвитку. А ще – важливий чинник для порозуміння, взаємозв'язків між діловими партнерами. Значима культура офіційно-ділового спілкування. Це: уміння говорити суттєво, моделювати мовлення відповідно до мети, забезпечувати комунікативну поведінку за будь-яких обставин. Так, культура спілкування являє динамічний процес досконалості мовленнєвої майстерності. Цього вимагає сьогодення, що впевнено прямує в завтрашній день. Тому кожна сучасна людина має дбати про високу культуру мови.

Завважте, українську літературну мову створювали й удосконалювали покоління освічених людей. Письменники, вчені, педагоги, мовознавці добирали найдосконаліші форми висловлювання думок, дотримувалися певних правил – це сприяло стійкості усталених норм усної і писемної мови. «Треба всіма силами дбати про те, що зветься культурою літературної мови...» (Іван Огієнко). «Літературна наша мова має бути чистою без разячих говіркових привнесень...» (Іван Огієнко); «Покоління людей проходять одне за одним, але результати життя кожного покоління залишаються в мові...» (Костянтин Ушинський). «Мова – могутнє знаряддя... і ораторського мистецтва, і поетичної творчості, і ділового листування, і дипломатичних переговорів...» (Максим Рильський).

Українська мова становить унормовану форму, передусім, створення чітких, єдиних і загальнообов'язкових граматичних, правописних і лексичних норм Прикметним є новий Український правопис (2019). Це – реальність, покликана часом. Читаймо. «Мова – запорука тривкої ідентичності нації, основа її етнокультурної цілісності. Однією з найсуттєвіших ознак такої цілісності є функціонування в різних суспільних сферах літературної мови, яка має кодифікований правопис. Правопис – еталон писемної літературної мови. Нинішня українська мова – багатофункціональна мова з розвинутою різноплановою стилістикою, сучасною науковою термінологією, це мова, яка взаємодіє з багатьма світовими мовами.

Сучасна українська мова – відкрита й динамічна. Змінюється словник, з'являються нові терміни в різних сферах суспільної комунікації, виникає потреба адаптації загальних і власних назв до раніше сформульованих орфографічних правил. Для чого переглядати ці правила? Для того щоб відреагувати на зміни в сучасній мовно-писемній сфері, визначити правила написання нових запозичених слів, нових власних назв, усунути застарілі формулювання та спростити й, де це можливо, уніфікувати орфографічні норми.

Сучасна редакція правопису розширила межі використання орфографічних варіантів. Кожний історичний період розвитку мови має свою варіантну динаміку. Пропонуючи в новій редакції правопису низку орфографічних варіантів, кодифікатори виходили з того, що варіативність – це органічна частина правописного кодексу і тією чи іншою мірою вона притаманна кожній мові на різних етапах її історичного розвитку.

Отож, українською мовою – усною і писемною може оволодіти кожен, «...це мова великого народу, великої культури». Досконале знання мови є показником розуму і культури людини.

Пам'ятаймо: «За ставленням кожної людини до своєї мови можна абсолютно точно говорити не тільки про її культурний рівень, але й про її громадську цінність...» (Костянтин Паустовський).

1.2. МОВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ. ЦЕ – ЗНАЧИМО

Мова – це форма нашого життя...
Іван Огієнко

Кожна професійна галузь має певну специфіку; формує відношення до виду діяльності; вирізняється термінами, що вживаються для точного вираження понять. Слугуються ними люди пов'язані єдністю спеціалізації.

Важливим чинником є ділова документація. Це: сукупність взаємопов'язаних документів, що застосовуються у конкретній сфері. Вони відображають виробничі процеси, а також сутність суспільних відносин, стосунки між діловими партнерами, учасниками інших офіційних зустрічей. Тож рівень володіння мовою у професійній сфері визначає основний критерій: знання фаху і мови. Завдання: допомогти майбутнім фахівцям навчитися логічно мислити, комунікативно спілкуватися, грамотно складати ділові документи – істинно відчувати сенс мови у сфері професійної діяльності.

Змінюймо ставлення до поняття «мова за професійним спрямуванням», що буває, розглядається у процесі вивчення лише за зразками деяких документів та незаповнених бланків. Завважте, мова професійного спрямування це тільки частина тематики з курсу ділової української мови і використовується в конкретній галузі, виокремлюється своєю термінологічною лексикою, представляє вузьке професійне спрямування. Звісно, робота над самими діловими документами, навіть, найкращими, не зробить фахівця грамотним, культурним, освіченим. Потрібні мовно-мовленнєві, риторичні знання і навички. Це добре розуміють досвідчені мовознавці, педагоги. На це орієнтує дане видання.

Мова становить фундамент професіоналізму майбутніх фахівців. Вона є базою здобуття фаху у закладі вищої освіти і основним засобом подальшої професійної діяльності.

Мова у сфері професійного спрямування – прикметно. Це: мовленнєвий процес використання державної мови відповідно призначення; мовленнєва майстерність під кутом: мова – професія. Властивість: грамотність, точність, доступність, ясність, емоційність, помірність, доцільність, виразність. Значимість: правильне мовлення

впливає на свідомість людини. Результат: взаємодія між людьми, позитивізм у професійному, суспільно-діяльнiсному середовищі. А ще: словесні форми, що виявляють звертання, вказівку, розпорядження – мають поєднуватися з етичними нормами. Отож, мірилом стає професійна етика, що первинно виробляється; систематизує накопичений досвід, узагальнює і удосконалює.

Мораль – елемент буття і свідомості, охоплює всі види професійної діяльності і стосунків людини; є соціальною потребою у їх вихованні. Звичайно, кожна професія має свою модель. Але існують окремі види діяльності людей, до яких висуваються високі моральні вимоги. Це стосується фаху лікаря, юриста, вчителя, психолога, журналіста. Адже їх професія є вирішальною у питаннях здоров'я, свободи, честі, гідності – оскільки велика залежність однієї людини від моральної спроможності іншої. Примітний стиль спілкування. Це: індивідуально-стабільна форма комунікативної поведінки людини. Виявляється у ділових і особистісних стосунках за будь-яких умов (способи прийняття рішень, ситуативні обставини, прийоми психологічного впливу). Слід бути толерантним. Особливість таких професій: можливе мимовільне проникнення у духовний світ людини, її долю. Тому береться до уваги рівень освіти, навички, моральні якості фахівця. Потрібно зосереджуватися на тому, що визначає специфіку морально-професійних відносин.

Приміром, у діяльності юриста чуйність і принциповість можуть набувати іншої форми, що відрізняється від медичної. Медицина – найгуманніша сфера професійної діяльності. Популярні знання знаменитого давньогрецького лікаря Золотої доби Афін Гіппократа. Він один з видатних особистостей в історії медицини, засновник власної медичної школи, що докорінно змінила медицину і зробила її професією. З його ім'ям пов'язано Присягу лікарів, у якій вперше викладено етичні засади медицини. Це – важливо сьогодні.

Тож мова у сфері професійного спрямування використовується з урахуванням фахових інтересів, актуальності, суспільних умов.

Пам'ятаймо: «Мова веде на вершину знань...» (Іван Вихованець).

1.3. ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ: ДОСЯГТИ МЕТИ

*Людина реалізується в культурі думки,
культурі праці й культурі мови...*

Віталій Русанівський

Спілкування, як складова частина професійних якостей фахівця, ефективний засіб емоційного впливу і переконання. Мовно-виразні та інтонативні чинники допомагають передати думку, зацентувати увагу.

Відтак, спілкування у різних професійних сферах – значимо. На це орієнтує життєдіяльнісна спільність людей. Професійні засади, вплив виробничого середовища, закономірності формування навичок, вмінь – виявляються у спілкуванні. У цьому сутність мовно-мовленнєвих, професійних, етико-психологічних знань фахівців. Завважте: людина проявляє примітні властивості, що ілюструються у різних формах соціально-суспільних відносин; вихованні, поведінці; свідомому ставленні до праці, до людей; у прагненні до здійснення мети.

Тож, щоб досягти мети у спілкуванні, зокрема, з діловими партнерами, треба знати, що саме тут найповніше виявляються особисті якості людини. Це – здатність до діалогу, взаєморозуміння; тонкощі психологічного впливу. Прикметні усталені правила комунікативного етикету: порядок звертання; способи іменування (ім'я, по батькові, прізвище, посада, звання). Необхідним є: достатність інформації; відповідність темі; зрозумілість стилю, тональність висловлювання.

А ще на результат спілкування впливає просторове розташування співрозмовників. Комунікативна дистанція залежить від соціального статусу, віку, національної належності людей (ураховуючи їх звичаї). Досить близька як і віддалена дистанція несприятливо впливає на спілкування. Правильно вибрана дистанція створює позитивні умови спілкування у психологічному та етичному аспектах.

Важливо для співрозмовників – вислухати один одного, уважно сприйняти сказане. Ось тут розкриваються властивості співрозмовників: доброзичливість, повага, вміння підтримувати розмову, надавати психологічну підтримку словом і жестом, а також давати належну оцінку мові, виразу обличчя.

«Заговори, щоб я тебе побачив...», – оригінальний вислів, визначного давньогрецького мислителя Сократа. Він вважає, головним

є: не принизити співрозмовника, а довести, що власні думки слід порівнювати з істиною єдиною для всіх. Спілкуючись з людьми, слід зважати на складність їхнього внутрішнього світу. Потрібно враховувати, що кожна людина – індивідуальна і неповторна; їй властиві будь-які закономірності.

Пам'ятаймо: «Суспільство не може існувати без мови – найважливішого засобу спілкування, засобу вираження думки і передачі досвіду...» (Іван Вихованець).

1.4. ДІЯЛЬНІСТЬ, ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ, БАЖАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ – ЦЕ СПІЛКУВАННЯ

*Мова... не тільки виражає життєвість
народу, а й є, власне, саме життя...*

Костянтин Ушинський

Людина розвивається, формується як особистість, завдяки мові, взаємодії з навколишнім середовищем, реалізації потреб, зокрема, що відбуваються у формі діяльності. Кожна людина – має професійне уподобання відповідного спрямування. Це опанування певним видом діяльності, інтерес до праці.

Діяльність – зовнішній і внутрішній стан людини, що регулюється усвідомленою метою. Це – конкретний бажаний результат, що визначається у процесі планування й регулювання за допомогою дій, орієнтованих на його досягнення. Передусім, потрібне спілкування – процес передавання і сприймання повідомлень; взаємодії між людьми, що охоплює обмін інформацією пізнавального чи емоційно-оцінного спрямування. Так, спілкування – перша сходинка діяльності, яка дає можливість здійснювати інші види. Велике значення має зовнішня привабливість людини, що забезпечує комунікативний потенціал. Але ж тут людина має виявити позитивні психологічні властивості: розум, чуйність, доброта, толерантність; ділові якості; інтелектуальні задатки. Отож спілкування людей виявляється у їх життєдіяльності. Людина долучається до соціальних зв'язків; формуються міжособистісні стосунки, взаємодія навичок. У процесі спільної життєдіяльності панує узгодження думок, почуттів та інших інтересів.